

Asia: VN/14931/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän tiedonhallinnan, tietohallinnon ja tietojärjestelmien muutoksen valmisteluun, suunnitteluun ja toteutukseen myönnettävästä rahoituksesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantaja on:

Kunta

Huomiot rahoituksen käyttökohteisiin ja niiden rajaukseen (3 §) (toimialariippumattomat muutoskohteet: perustietotekniikka, hallinnon järjestelmät ja tahe-järjestelyt jne.)

3 § kuvataan avustuksen käyttöä. Avustus myönnetään valtionavustuslain (688/2001) 5 §:ssä tarkoitettua erityistä valtionavustusta ja että sitä myönnetään valtionavustuksen saajalle hankesuunnitelman perusteella. Alueiden muutosohjelmat ovat hyvin erilaisia sekä aikataulupaine on kova.

Hankehakemuspohjien tulisi olla yhtenäiset ja selkeästi määritellyt, jotta alueet voivat kohtuullisella työllä tehdä riittävän informatiivisen hakemuksen. Toisaalta alueille on saatava riittävä rahoitus välittömästi hyvinvointialueiden perustamisen jälkeen, koska suunnittelutyö on saatava käyntiin välittömästi.

Pääosin avustuksen kohteet ovat hyvät. Esityksen mukaan avustuksella ei rahoiteta kokonaan uusien asiakas- tai potilastietojärjestelmien hankintaa. Koska hyvinvointialueen muodostuminen voi käytännössä edellyttää uuden asiakas- ja potilastietojärjestelmän tai muun tietojärjestelmän hankintaa, on kustannukset saatava avustuksen piiriin. Yleisesti on todettava, että muutos saattaa edellyttää erilaisia versiopäivityksiä infrastruktuuriin tai tietojärjestelmiin

ja ne tulisi hyväksyä avustuksen piiriin.

Huomiot rahoituksen käyttökohteisiin ja niiden rajaukseen (3 §) (sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintaa ja ICT:tä koskevat muutoskohteet

Pääosin avustuksen kohteet ovat hyvät. Esityksen mukaan avustuksella ei rahoiteta kokonaan uusien asiakas- tai potilastietojärjestelmien hankintaa. Koska hyvinvointialueen muodostuminen voi käytännössä edellyttää uuden asiakas- ja potilastietojärjestelmän tai muun tietojärjestelmän hankintaa, on kustannukset saatava avustuksen piiriin. Yleisesti on todettava, että muutos saattaa edellyttää erilaisia versiopäivityksiä infrastruktuuriin tai tietojärjestelmiin

ja ne tulisi hyväksyä avustuksen piiriin.

Huomiot rahoituksen käyttökohteisiin ja niiden rajaukseen (3 §) (pelastustoimen tiedonhallintaa ja ICT:tä koskevat muutoskohteet)

-

Huomiot hyväksyttäviin kustannuksiin (4 §)

Ei huomautettavaa.

Muita ehdotettuja pykälää koskevat huomiot

1 § kuvataan asetuksen soveltamisalaa. Muistiossa todetaan, että avustukset myönnettäisiin valtion talousarvioon varatun määrärahan puitteissa valtionavustuslain (688/2001) 5 §:n 3 momentin mukaisena erityisavustuksena. Hallituksen kehyspäättöksen mukaisesti ICT-muutuskustannuksia tullaan budjetoimaan vuosia 2021–2025 koskeviin talousarvioihin. Oletuksena on, että mahdollisesti osa vuosien 2025 talousarviomäärärahan maksatuksista toteutetaan vasta vuoden 2026 puolella. Jaksotus pidemmälle aikavälille on perusteltu ja kannatettava, sillä 1.1.2023 mennessä on mahdotonta saada ICT-muutoksia valmiiksi.

2 § todetaan avustuksen saajat. Muutoksen toteuttamisen osalta on ehdottoman tärkeää, että hyvinvointialue voi perustellusti kanavoida avustusta kuntayhtymälle ja kunnille, jossa suuri osa muutostyöstä joudutaan tekemään.

§ 5 valtionavustuksen määrä. Ei huomautettavaa.

§ 6 kuvataan valtionapuviranomaisten roolit. Esitetty malli ei saa hidastaa alueille kohdistuvan avustuksen maksatusta.

§ 7 kuvataan avustuksen hakeminen, myöntäminen ja maksaminen. Koska järjestämisvastuun siirtymiseen on lyhyt aika, rahoitushakemusten käsittelyn ja

rahoituksen järjestämisen alueille on oltava riittävän nopeaa. Alueita ei saa ajaa tilanteeseen, jossa avustuksia haetaan useita kertoja ja muutostyöt olisi keskeytettävä rahoituksen varmistamiseksi. Toisaalta alueiden on saatava nopeasti tietää koko asetuksen voimassaoloajan rahoitus. Erityisesti hajanaiset alueet joutuvat tekemään muutoksen useassa vaiheessa lähtien lähes as-is mallista, josta erilaisten hybridimallien kautta siirrytään tavoiteltuun käyttöympäristöön. Tietämällä

kokonaisrahoituksen, alueet voivat jaksottaa muutokset jatkuvuuden kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.

Asetusta koskevat muut huomiot

Yleisesti ICT-muutoksesta ja asetusluonnoksesta:

ICT-muutoksen toteuttamisaikataulu on äärimmäisen kireä. Alueet ovat erilaisissa vaiheissa, joten työmäärä ja tekemiselle varattava aika vaihtelee merkittävästi. Alueilla, joiden infrastruktuuri ja tietojärjestelmäkenttä on hajanainen, muutos on toteutettava useassa vaiheessa. Alueille olisi tärkeää tietää koko rahoitus vuosille 2021 - 2025. On myös huomattava, että kireä aikataulu aiheuttaa väistämättä kustannusten nousua ja johtaa joka tapauksessa resurssipulaan.

Järjestämisvastuu on siirtymässä 1.1.2023. Muutostoimet on käynnistettävä välittömästi, jotta järjestämisvastuun siirto voidaan toteuttaa. ICT-muutosrahoitusta on siis saatava alueille nopeasti. Asetusluonnoksessa todetaan, että tavoitteena on myöntää ensimmäiset valtionavustukset vielä vuoden 2021 puolella. On sanomattakin selvää, että mitä myöhemmäksi avustusten myöntäminen menee, riski muutoksen epäonnistumiselle kasvaa jyrkästi.

Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, että samaan aikaan ei kansallisesti tehdä merkittäviä muita uudistuksia. Lisäksi muutostilanteessa on oleellista panostaa riittävästi sopimuksien ymmärtämiseen ja neuvottelukykyyyn muutoksista sekä turvalliseen siirtymävaiheeseen.

Pirkanmaan tilanteesta voi nostaa esille asiakas- ja potilastietojärjestelmien ja ICT-infrastruktuurin hajanaisuuden. Järjestelmät ovat lähtökohtaisesti organisaatiokohtaisia ja eri toimittajien ratkaisuja. Jatkon kannalta tämän tilanteen huomiointi on aivan keskeinen asia. Yhdistämistä on tehtävä ripeästi, sillä sote-toiminta on erittäin ICT-riippuvaista ja riippuvuus kasvaa ICT:n hyödyntämisen kasvaessa. Jatkuvuuden turvaaminen muutostilanteessa on oltava toiminnan keskiössä.

Asetusluonnos sopii pääosin alueiden tarpeisiin, kunhan esitetyt seikat huomioidaan. Erityisen tärkeää on varmistaa hajanaisten alueiden muutostoimet pitkäjänteisellä tavalla.

Asetuksessa tulisi huomioida myös kunnille aiheutuvat muutuskustannukset. Nyt ne jäävät täysin vaille huomiota. Aiemmin uudistuksen vaikutusarvioissa on todettu, että kunnille muutuskustannuksia syntyy esimerkiksi ICT- ja tukipalveluiden uudelleen järjestämisestä ja

kohonneista volyymi- ja lisenssikustannuksista. Edellä mainitut kustannukset saattavat olla pitkävaikutteisia, sillä esimerkiksi volyymien pientyminen ei skaalaudu sellaisenaan kuntien palvelumaksuihin. Kuntien osalta muutuskustannusten tarkkaa arviota ei ole. Vaikutusarviossa on esitetty 50 miljoonan kustannusarvio, joka on oikean suuntainen, kuitenkin niin, että kuntien muutoksesta aiheutuvat kustannukset on korvattava täysimääräisesti.

Kekäläinen Arja

Tampereen kaupunki - Konsernijohtaja Juha Yli-Rajala 4.8.2021 § 95